

CAPUT I.

De residentia.

Agendum est 1. De residentiae natura et obligatione. 2. De conditionibus et causis legitimis ut parochus aliquando possit abesse. 3. De residendo praecise in aede parochiali. 4. De gradu culpae in defectu residentiae. 5. De poenis contra non residentes. 6. De remediis pro casu parochi residentis quidem sed muneri suo non satisficientis, vel satisfacere non valentis.

ARTICULUS I.

De residentiae natura et obligatione.

14. *Quid est residentia? Et quomodo distinguitur?*
Est praesentia parochi in paroecia sua. Distinguitur inter materialem et formalem. *Formalis* consistit in cura, ita ut (procurante parochi) paroeciae servitium non desit; *materialis* vero in praesentia personali. Haec autem distinguitur in perfectam et imperfectam. *Perfecta* contingit quando parochus residet intra fines paroeciae, et quidem in domo parochiali, si adsit; neque discedit, nisi forte ad horas, ut infra explicabitur. Si autem, existente domo parochiali, aliam inhabitaret intra fines paroeciae, vel etiam extra, dummodo commode advocari posset, tunc resideret quidem substantialiter, sed *imperfecte*; quod pariter infra melius declarabitur.

15. *Quo iure tenentur parochi ad residentiam?* Ad curam tenentur iure divino. Ad personalem autem residentiam praecise, tenentur certe (quamvis essent amovibiles) iure ecclesiastico (Trid. XXIII. 1); an vero teneantur etiam iure divino, affirmant quidem multi; sed alii non sine probabilitate id negant. Cf. De Angelis (*II. I Tit. IV 3*), Lambertini (*Notif. XVII*), Bouix (*De Par. V. II § 2*).

16. *Ad personalem residentiam tenenturne solum parochi proprie dicti?* Alii quoque tenentur, partim ex Tridentino; partim ex conventionione vel aliis legibus.

Ex Trid. (praeter Episcopos et Canonicos) tenentur quotquot alicuius paroeciae curam habent (etsi parochi non sint), dummodo independenter aut cum iure successionis illam exerceant. Tales sunt Curati (de quibus supra n. 1), sive perpetui sive amovibiles; item Oeconomii spirituales, qui de mandato Episcopi regunt paroeciam loco parochi ad curam inepti, vel paroecia vacante; denique coadiutores cum iure successionis. Bouix (*l. c.*).

Ex conventionione autem vel aliis legibus tenentur parochorum vicarii et subsidiarii, qui dependenter ab ipsis curam exercent. Item capellani hospitalium, confessarii monialium etc.

ARTICULUS II.

De conditionibus et causis legitimis ut aliquando parochus possit abesse a residentia.

17. *Loquendo de parochis et aliis qui paroeciis praesunt et ex Trid.º ad residentiam tenentur, possuntne aliquando et sub quibus conditionibus abesse sine culpa?*
Affirmative; et conditiones sunt sequentes.

Oportet imprimis ut possint abesse sine ullo gregis detrimento; secus enim brevissima quoque absentia esset illicita. Quoad alias autem conditiones, distinguendum est praecipue inter absentiam intra et ultra bimestre; seu (ut aiunt) intra duos menses conciliares, et ultra illos vel perpetuo. Conc. Trid. enim (*Sess. XXIII De Reform. C. I*) permittit ut parochi abesse possint per bimestre sub quibusdam clausulis; ultra bimestre vel perpetuo sub aliis clausulis, quae heic explicantur.

18. *Quid notandum circa conditionem quod absentia sine ullo gregis detrimento contingere debeat?*

I. Regulariter exigitur ut parochus discedens vicarium in domo parochiali relinquat. Patet ex ipsa rei natura et ex Trid.º (*XXIII. 1*).

II. Vicarius debet esse idoneus (Trid. *l. c.*); qua de re considerandae sunt circumstantiae. Aliud enim est si de parva paroecia agatur et aliud si de magna, speciatim si sit in civitate vel oppido, ita ut specialis prudentia

exigatur et casus difficiles accidere possint. Item aliud est si absentia parochi sit solum pro aliquibus diebus feriabilibus, quo casu facile sufficit si vicarius confessiones audire possit (Lambertini *l. c.*); aliud vero si sit etiam pro diebus festis, et maxime si diuturna; tunc enim (nisi forte agatur solum de uno vel altero die festo, vel parochus defectum postea compensaturus sit) oportet etiam ut Vicarius verbum Dei populo enuntiet (Segneri *Parr. istr. C. ult.*).

III. Dixi vicarii substitutionem praecise in domo parochiali residentis exigere *regulariter*, non vero semper; si enim aliquae paroeciae tales sint, ut (propter circumstantias vastitatis, baptisterii etc.) vix, ut ita dicam, aliquo momento sine huiusmodi vicario relinqui possint; aliae e contra necessitatem istam non praesecerunt. Ut plurimum facile sufficit, si sacerdos intra paroeciae fines domicilium habens delegetur. Facile etiam sufficere poterit si parochus conterminus supplere promiserit in civitatibus; sed non facile ruri (propter distantiam), maxime si populus non fuerit admonitus. Si (aequa de causa) aliquibus dumtaxat horis parochus abesset, aut (non tamen saepe aut nocturno tempore) per diem, ordinarie (nisi scilicet adessent infirmi) non teneretur vicarium substituere. Interdum excusari etiam posset parochus, quamvis, nemine substituto, non praecise ita cito rediturus abiisset, si ex causa valde urgenti, abire coactus fuisset et melius providere non potuisset: aut si, attenta copia sacerdotum, certus esset quod, eveniente casu improvise, qui occurrere paratus sit non deerit. Reiff. (*III. iv 83*).

IV. Contingere potest quod, non obstante substitutione vicarii, parochus sine gregis detrimento abesse nequeat, quatenus eius opera personalis praecise exigatur; et tunc uti patet (saltem ex causa non absolute cogente) discedere nequiret; imo absentia etiam brevissima ad mortalem culpam constituendam sufficere posset.

19. *Quid notandum circa absentiam in solo bimestri conciliari?* Notanda sunt aliqua 1° circa modum quo istud bimestre efformari et contingere potest; 2° circa causam quae ad utendum illo exigitur; 3° circa licentiam ab Episcopo petendam.

20. *Quid itaque de modo quo istud bimestre efformari et contingere potest?*

I. Efformatur etiam ex absentis interpolatis, quae certe et necessario coalescunt (ut patet etiam ex *Trid. l. c.*). Intellige tamen dummodo non sint ita breves ut nihil considerari soleant, cuiusmodi sunt absentiae (etiam quotidianae) paucarum horarum, dum parochi sive deambulationis gratia, sive ad interveniendum funeribus vel aliquibus festivitatibus, alibi se conferunt. Tales etiam esse videntur absentiae paullo magis protractae (v. g. circiter medii diei), sed rariores; dum scilicet parochi identidem (nempe ad summum semel in hebdomada) sive ad civitatem episcopalem, sive ad oppidum vicinum mane se conferunt, ante vel (aliquando) etiam post meridiem domum reditari.

II. Absentia bimestralis unius anni cum absentia anni sequentis coniungi nequit; tunc etiam pluribus festis solemnissimis parochus abesset. Insuper absentia tunc (propter continuationem) non amplius esset brevis et parum attendibilis, sed in parochianis magnam impressionem faceret, murmur excitaret, atque a scandalo et gregis detrimento vix seiungi posset. Ita S. C. C. apud Reiff. (*III. iv 37*).

21. *Quaenam causa exigitur, ut parochus in bimestri conciliari abesse possit?*

I. Si, ut dixi, absentia contingere valeat sine ullo gregis detrimento, ad sic abessendum non exigitur causa absolute gravis (ut patet ex *Trid. l. c.*), sed exigitur et sufficit ut sit aequa et rationabilis.

II. Causa huiusmodi esset, v. g. si parochus ad invisos parentes, ad melius convalescendum, ad verbum

Dei praedicandum, ad piam peregrinationem perficiendam, vel etiam simplicis recreationis gratia, discederet.

III. Attamen sola recreatio suppeditare quidem poterit aequam causam abessendi una vel altera hebdomada sive continua sive interpolata, sed non integro bimestri *quotannis*. Bened. XIV Const. *Ubi primum* et *Ad universae*. Hinc contra residentiam certe delinquant ii, qui sola vagandi cupiditate (quid vero si ad fines turpes?) non una vel altera hora dumtaxat, sed medio die vel amplius ad civitatem aut alibi in gyrum se conferunt; idque frequenter; quamvis, computatione facta, tempus sic extra paroeciam insumptum bimestralem absentiam non praetergrederetur. Cf. Lambertini. *Not. XVII. 24.*

IV. Habenda est ratio convenientiae; ne scilicet parochus, quamvis optimum vicarium domi relinqueret, tamen in talibus circumstantiis discederet, ut eius absentia (considerata speciatim qualitate causae vel frequentia) admirationem et quoddam scandalum ingereret; ut puta, si merae recreationis gratia diebus solemnioribus abesset. Aliud foret si ratione praedicationis, vel simili, tunc etiam *aliquando* abesset. Cf. Schmalzgrueber (*Vol. III tit. iv 13*).

22. Quid notandum circa licentiam Episcopi?

I. Videndum an adsint statuta synodalia, vel episcopalia, aut consuetudines locales, quae vim legis habere censeantur. Passim enim licentia Episcopi exigitur, si ultra biduum vel triduum absentia protrahatur; et alicubi etiam pro absentia unius diei exigitur licentia, sed non Episcopi, bene vero solum vicarii foranei (Cf. Bouix *l. c. § V prop. 6*). Attento autem solo iure communi, certe pro absentia integrae hebdomadae licentia exigitur; nec sufficeret si domi vicarius idoneus relinqueretur. S. C. C. apud Bouix (*l. c. § 1 n. 5*).

II. Facultas autem deveniendi sine licentia ad praedictas absentias (dictum biduum vel triduum non excedentes) intelligi debet 1° Sub conditione quod non sint frequentes (Bouix *l. c. § V pr. IV*), ita ut summatim

bimestre conciliare in anno non excedant; imo licentia exigeretur etsi parochus quotidie domum rediret, dum tamen habitualiter horis diurnis, a mane usque ad vespervas, abesse vellet. 2° Sub conditione quod non contingant die festo de praecepto. Cf. Lambertini (*Notif. XVII. 12. 17. 24*), Scavini (*I. 615*) et Lehmkühl (*II. 644*).

III. Ad abessendum ultra idem biduum vel triduum sufficere quidem posset causa non stricte gravis; sed licentia Episcopi exigeretur, etsi causa foret gravissima, atque evidentissime excusaret, et quamvis civitas episcopalis longe distaret. S. C. C. apud Bouix (*l. c. § 1 n. 5*).

IV. Si tamen casus urgeret et tempus licentiae petendae non suppeteret, tunc sufficeret licentia praesumpta; ita tamen ut quamprimum Episcopus de discessu eiusque causa certior fieri deberet. S. C. C. apud Bouix (*l. c.*).

V. Licentia tacita (quod scilicet Episcopus videat et taceat) non sufficit; imo non solum expresse, sed in scriptis esse deberet. S. C. C. (*l. c.*). Excipe nisi pro absentia parvi momenti consuetudo ferret ut oretenus daretur. Berengo (*n. 45*).

VI. Episcopus exigere potest ut causa ei exponatur in particulari; nec teneretur credere, quamvis parochus diceret et iuraret in genere, se habere abessendi necessitatem. S. C. C. (*l. c.*).

VII. Si Episcopus renueret, etiam iniuste, parochus obedire deberet. Attamen ad Metropolitanum vel ad S. Sedem tunc recurrere posset. S. C. C. (*l. c.*). Si e contra licentiam concederet, sed quia parochus falsis causis eum decepisset, tunc licentia nihil valeret (Croix *III. 1. 738*).

VIII. Quando ad abessendum licentia Episcopi exigitur; oportet etiam ut vicarius ab eodem approbetur. *Trid. (l. c.)*.

23. Quid notandum speciatim circa absentiam ultra bimestre conciliare?

I. Pro tali casu non amplius sufficeret causa aequa et rationabilis, sed causae absolute graves vel gravissimae (indicatae a *Trid.* ut supra) exigerentur.

II. Facile etiam contingere posset quod licentia Episcopi non amplius sufficeret; et certe indultum Apostolicum exigeretur 1. pro absentia perpetua;

2. pro absentia etiam temporanea si circa causae sufficientiam dubium et difficultas interveniret, et maxime si singulis annis ex eadem causa ultra bimestre abessendum esset. Caeterum possunt certe Episcopi licentiam concedere pro casibus accidentalibus, et gravi de causa. S. Lig. III 123. (Cf. Trid. VI. II et Bouix l. c. V. II § 3 pr. 7).

III. Etiam in hoc casu attendi debet ne discessus cum gregis detrimento interveniat; sed, quia tunc valde facilius contingere potest quod ex una parte discessus sit omnino necessarius, et ex alia impossibile sit providere ne ullum gregis detrimentum accidat, ideo Tridentinum (XXIII. 1) remissius loquitur, et dicit providendum esse *quantum fieri poterit*. Considerari itaque deberent circumstantiae, et praecipue an parochus, si non discederet, utilis esse posset: et, quatenus affirmative, an detrimentum tale ac tantum sit, ut clamet discedi non posse, et dici debere: *Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis*.

24. *Quaenam essent itaque diei causae absolute graves vel gravissimae?* Essent (attamen solum in sensu heic explicando) 1. Christiana charitas. 2. Urgens necessitas. 3. Debata obedientia. 4. Evidens Ecclesiae et Republicae utilitas. Trid. (l. c.).

25. *Quo sensu intelligi debet CHRISTIANA CHARITAS?* Tria concurrere debent. 1. Gravis proximi calamitas seu necessitas. 2. Deficientia aliorum, qui eidem (saltem aequae proficue) occurrere possint. 3. Conservatio ordinis charitatis; ne scilicet, dum parochus extraneis succurrere satagit, damna praeponderantia eiusdem paroeciae obventura sint. De Angelis (III. IV. 5) et Reiffenst. (III. IV. 42. 91).

26. *Causa Missionum peragendarum essetne sufficiens ad concedendam parocho licentiam abessendi ultra bimestre?* Existente penuria aliorum missionariorum, et secluso notabili damno paroeciae (uno verbo, discretionem servata), maxime pro missionibus dioecesanis, affirmandum esse videtur.

27. *Quid significatur nomine URGENTIS NECESSITATIS?* Necessitas discedendi ad vitanda magna pericula quoad bona sive vitae, sive libertatis, sive fortunae, prout contingere potest ratione infirmitatis, inimicitiae capitalis, magnae litis, persecutionis, periculi (iniusti) carceris etc.

28. *Quid notandum circa infirmitatem?* 1. Sola infirmitas in se presse considerata (sicut etiam aetas senilis) nihil suffragatur. 2. Exigitur ut, defectu medicorum vel medicinarum, in domo parochiali parochus infirmus satis commode curari nequeat. 3. Procurandum ut in loco viciniore (quoad fieri possit) remaneat (Lucidi I. 225. 226). 4. Contingere potest quod parochus ad sic alibi convalescendum uti debeat mensibus conciliaribus, quod scilicet in tempore concessio comprehendendum sit bimestre, de quo loquitur Tridentinum (Bened. XIV Const. Ad universae); ita ut si convalescat, non possit iterum abesse sine causa absolute gravi, ratione gaudendi bimestri conciliari. Idque maxime si agatur de infirmitate leviuscula, v. g. de consilio a medicis recepto se conferendi ad aerem ruralem, vel ad aquas minerales, vel ad balnea etc. Decisio autem discretioni Episcopi relinquitur (Lucidi l. c. n. 230).

29. *Quid notandum circa inimicitias?* 1. Debent esse verae, graves et capitales. 2. Oportet ordinarie ut parochi ipsius culpae tribui nequeant; secus enim de facili paroeciam resignare teneretur. 3. Iudicium de dandis licentiis pro casibus istis ultra menses conciliares S. Sedi reservari videtur (Bouix l. c. § IV pr. VIII not. 1). 4. Licentia dari solet primitus non ultra sex menses. 5. Interim parochus in loco (quantum potest) viciniore commoretur, et omnis lapis moveatur ut inimicitiae sedentur. 6. Fortasse aliae prorogationes obtineri poterunt; sed, si inimicitiae essent verisimiliter duraturae, inducendus erit parochus (quamvis eius culpae imputari nequirent) ad paroeciam

resignandam (cum pensione) vel permutandam. Lucidi (l. c. n. 233) et Reiff. (l. c. n. 92).

30. *Quid notandum circa necessitatem discedendi propter litem?* Utendum esset mensibus conciliaribus; sed, si parochus illis iam usus fuisset, licentia hac etiam de causa ei discrete concedi posset. Cf. Bened. XIV Const. Ad universae.

31. *Quid notandum circa persecutionem?* Persecutio constitueret iustam causam discedendi in duobus casibus: scilicet 1. Si solam parochi ipsius personam respiceret. 2. Si esset quidem communis, sed iam parochus (absque allucinationis periculo) nullo modo ovibus suis opitulari posset. Si autem ex una parte persecutio esset communis, et ex alia parochus sive publice sive saltem in abscondito parochianos suos confortare et adjuvare posset; tunc certe ei fugere non liceret; secus enim esset casus dicendi: « Videt lupum venientem et dimittit oves et fugit, quia mercenarius est... Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis ». Cf. Lugo (De fd. XIV. II 42) et Reiff. (III. IV 103).

32. *Pestis constituitne rationem urgentis necessitatis (aut saltem rationabilis causae in mensibus conciliaribus); ita ut scilicet parochus tunc possit discedere propter periculum contrahendi contagium?* Negative; nec sufficeret quod vicarios idoneos domi relinqueret, imo nec quod Episcopus discedendi licentiam ei concessisset. Cf. Casus conscientiae (Cas. II); Bened. XIV (De Syn. XIII. XIX 2); Lucidi (l. c. 232) et De Angelis (l. c. 11).

33. *Quid de parocho qui ingruente bello vel obsidione etc. fugeret?* Certe delinqueret; bella enim et obsidiones non efficiunt ut parochus inutilis evadat; sed e contra eius opera magis utilis et necessaria esse potest. Reiff. (l. c. 102-105).

34. *Quid si paroecia in loco palustri et sub coelo insalubri sita esset?* Haec causa non sufficit ut parochi abesse, atque ut Episcopi licentias (saltem ultra menses conciliares) dare possint. Quum enim paroeciae innumerae in his conditionibus versentur, S. C. C. definit, hanc causam non excusare parochos a residentia. Difficile etiam in re ista conceditur gratia a S. Sede; quae tamen interdum data fuit, sed solum pro mensibus magis periculosis, substituto vicario idoneo, et cum obligatione commorandi in loco viciniore, nec non ad paroeciam se conferendi diebus festis, et quavis occurrente operae personalis parochi ipsius necessitate. Cf. Lucidi (l. c. n. 239-230) et De Angelis (l. c. n. II).

35. *Quid significatur nomine DEBITAE OBEDIENTIAE?* Causa ista quoad parochos vix unquam potest habere locum extra menses conciliares, nisi de obediendo Summo Pontifici ageretur. Episcopus enim (exceptis dictis mensibus) neque pro pastoralis visitatione, neque pro aliis servitiis, parochorum opera uti potest. Reiff. (l. c. n. 94. 95).

36. *Quid significatur nomine EVIDENTIS ECCLESIAE VEL REIPUBLICAE UTILITATIS?* Interventum legitimum ad Synodum sive generalem, sive provinciale, sive dioecesanam. 2. Discessus pro paroeciae propriae lite aut alio momentoso negotio. Reiff. (l. c. n. 96).

37. *Potestne parochus (intellige semper de iure et ex sola licentia Episcopi) abesse ratione perficiendi studia sacra?* Negative. Cf. Bouix (l. c. § 4 pr. 2) et De Angelis (l. c. 2. 11).

38. *Potestne parochus ruralis maiori anni parte abesse, ad docendum vel aliud officium momentosum sustinendum in civitate?* Negative (Bouix l. c.). Si quilibet alius idoneus deesset, forsitan obtineri posset indultum apostolicum; attamen sub quibusdam conditionibus, et speciatim ut diebus festis aut solemnioribus ad paroeciam suam se conferret.

39. *Quinam essent casus, in quibus parochi ultra menses conciliares abesse possent propter utilitatem non Ecclesiae sed Reipublicae?* Casus isti dari quidem possunt quoad Episcopos; sed non (de iure) quoad parochos. Quae de re, et de quaestione adimplendi munus deputati in guberniis constitutionibus, vide Lucidi (I. II n. 4).

40. *Causae legitimae abessendi possentne esse sequentes.* 1° *Si parochiani essent paucissimi, qui, commodissime a parochi vicino servitium habere possent, nec de proprii parochi residentia ullo modo curarent?* 2° *Si parochus iam esset senex et haberet coadiutorem?* 3° *Si paroecia tenuissimos redditus haberet?* 4° *Si parochus ultra menses conciliares abesse praetenderet, eo quod praecedentibus annis eis usus non fuisset?* 5° *Si causa canonica non equidem subsisteret, sed nihilominus Episcopus dispensasset?* 6° *Denique si non residendi consuetudo adesset et parochi antecessores nunquam resedissent?* Nulla ex his rationibus valeret. Patet ex decisionibus authenticis. Quoad primam, apud Lambertini (*Not. XVII n. 16*) et Acta S. Sedis (*II pag. 295*): quoad secundam, apud Bouix (*l. c. pr. 4*); quoad tertiam apud Acta (*l. c.*); quoad quartam, apud Bened. XIV (*Const. Ad universae*); quoad quintam, apud Bouix (*l. c. § V in fin.*). Attamen licentia Episcopi sufficeret, si parochus de iustitia causae dubius esset. Quoad sextam, apud Trid. (*XXIII. 1*) et Acta (*l. c.*). Vide etiam De Angelis (*III. IV 4*).

ARTICULUS III.

De residendo praecise in aede parochiali.

41. *Si paroecia aedem parochialem (vulgo canonica) habeat, teneturne parochus in ea residere?* Affirmative, nisi legitime dispensetur. Bouix (*l. c. § VII pr. 2*). Et haec est res magni momenti; aedes parochialis enim habet quid sacri: est insuper attigua et commodissima Ecclesiae: denique non varia sed stabilis parochorum mansio est.

42. *Potestne dispensari ab Episcopo?* Utique, sed solum ex iusta causa, quae difficile aderit.

43. *Essentne causae iustae* 1° *Si parochus inhabitare vellet potius domum paternam, quae intra paroeciae fines sita esset?* 2° *Si alia domus esset magis centralis, seu maiori parti parochianorum magis commoda?* 3° *Si domus parochialis esset aere insalubris?* Negative, seclusa dispensatione. Vide Acta (*II pag. 385. 294*).

44. *Quid si domus parochialis esset fatiscens?* Tunc poterit quidem Episcopus concedere ut parochus alibi resideat; sed praefigere deberet ei congruum terminum pro restauratione, qua executi, ad illam redire teneatur. Acta (*l. c.*).

45. *Si parochus nequeat residere in aede parochiali, sive quia non adsit, sive ex alia cogenti causa; tunc quid iuris?* Debet conducere aliam domum Ecclesiae viciniorum quantum fieri poterit; et, si parochiani essent partim in civitate et partim ruri, domus conducta esse deberet in civitate. Denique si intra fines paroeciae domus congrua non inveniretur, posset eligi etiam in alia paroecia: sed hoc solum in casu extremo. Acta (*l. c. pag. 291*). Barbosa (*De Par. I. VIII 38*), et Bouix (*l. c. pr. IV*).

ARTICULUS IV.

De gradu culpae in non residendo.

46. *Quandonam non residendo, prouti oportet, culpa esset gravis?* Peccatum mortale oriri potest 1° Ex detrimento gregis. 2° Ex defectu causae rationabilis. 3° Ex diuturnitate absentiae. 4° Ex defectu licentiae. 5° Non residendo in aede parochiali.

47. *Quandonam adesset peccatum mortale ex detrimento gregis?* Hoc pendet a gravitate non solum detrimenti hic et nunc positive orituri, sed etiam periculi et scandali. Hinc graviter peccaret parochus, si, nullo relicto

vicario, moribundum sine Sacramentis et assistentia desereret; aut duobus vel tribus diebus abesset (quamvis nemo aegrotaret) aliique sacerdotes deessent in illo loco (D'Annibale *III* 525); item si tempore pestis fugeret, quamvis vicarios relinqueret. Vix dabitur causa urgentissima, quae in casibus huiusmodi a mortali excuset; qua seclusa, ipsa licentia Episcopi nihil suffragaretur.

48. *Quid de absentia sine gregis detrimento, et cum licentia Episcopi, sed sine causa aequa, etsi solum in mensibus conciliaribus?* Videtur gravis, ex poena (utique gravi) amissionis fructuum, ut infra (n. 54 *III*).

49. *Quandonam adesset peccatum mortale ex diuturnitate absentiae?* Si absentia ultra menses conciliares, seclusa causa absolute gravi, protraheretur (Trid. *XXIII*. 1). Tunc pariter licentia Episcopi nihil prodesset. Si tamen parochus mensibus conciliaribus (vel etiam ultra ipsos) abfuisset quidem, sed omnino legitime; postea autem illegitime absentiam protraheret, non statim peccaret mortaliter. Excessus duorum vel trium dierum; imo (iuxta alios) octo vel decem dierum, maxime si interpolationes adessent, venialem culpam non excederet (Cf. Diana *III*. III 71).

50. *Quandonam interveniret peccatum mortale ex defectu licentiae?* Si lex dioecesana non solum adesset sed etiam districte et sub gravi (quod non semper contingere videtur) exigeret ut pro absentia etiam valde modica (v. g. bidui vel tridui) licentia peteretur, et parochus illam non peteret; tunc certe mortaliter, peccaret. S. Lig. (*IV* 123), Lehmkuhl (*II* 644), Berengo (n. 45) etc. Praescindendo ab hoc casu, aliqui dicunt quod peccatum mortale interveniret solum, si parochus ultra menses conciliares sine licentia abesset (Bonacina *De on. et oblig. beneficiar.* V. III 6; Croix *III*. I 741 aliique). At vero sententia ista hodie communiter reiicitur, atque ad summum conceditur ut duabus vel tribus hebdomadis parochus absque peccato mortali sine licentia abesse possit (D'Annibale, Lehmkuhl *II*. cc.). Decisio, meo sensu, pendet a circumstantiis. Firma manente

conditione quod nullum gregis detrimentum soboriturum esset, starem cum sententia benigniori 1° Si absentiae (quamvis ultra biduum vel triduum synodale paullulum protraherentur) essent interpolatae. 2° Si ageretur quidem de bimestri non interpolato, sed causa absentiae iam esset evidenter gravissima et cogentissima, nullumque hallucinationis periculum subesse posset; speciatim si insuper notoria foret. 3° Si non adeo commode licentia peti posset. In aliis casibus starem cum sententia rigidiori; imo etiam pro discessu praedictis hebdomadis breviori, peccatum mortale omnino admittendum esset, si licentia expresse et firmiter denegata fuisset, maxime vero si (Episcopo ita renuente) parochus iam evidenter absque ulla causa rationabili, aut diebus quoque solemnissimis, abesse praetenderet.

51. *An residentia praecise in aede parochiali obliget sub gravi?* Affirmative. Patet 1° ex rei entitate. 2° Ex rigore qua ab Ecclesia hoc praecipitur, vide dicta n. 41 et 43.

ARTICULUS V.

De poenis contra non residentes.

52. *Propter defectum residentiae quaenam poenae incurruntur?* Distinguendum est inter poenas de iure communi et de iure particulari.

53. *Quaenam sunt poenae de iure communi?* Imprimis parochus non residens non facit fructus suos, unde in conscientia eos retinere nequit. Trid. (*XXIII*. 1). Insuper iudicis sententia non solum fructibus sic male perceptis privari, sed etiam aliis poenis mulctari potest. Trid. (*l. c.* et *Sess. VI*. 1) ut infra n. 56.

54. *Quid observandum circa praedictam fructuum amissionem in conscientia?*

I. Haec poena (intellige semper inspecto dumtaxat iure communi) non incurritur propter solam habitationem extra domum parochialem. (S. C. apud Lucidi n. 220).